

MEMÒRIA

CENTRE D' ESTUDIS I DE RECERCA DONES I DRETS

(CEDD)

Facultat de Dret

Universitat Autònoma de Barcelona

INFORMACIÓ BÀSICA

Nom:

Dones i Drets; Mujeres y Derechos; Women and Rights

Centre:

Facultat de Dret

Directora:

Espuny Tomás, Ma. Jesús

ORCID: 0000-0002-6636-1306

Dades de contacte :

Telèfon: 93-581-10-96

Mail: dg.dret@uab.cat

Web: en preparació

"Dones i Drets" s'articula com un espai de reflexió acadèmica, de treball interdisciplinari de debat entre diferents àrees de coneixement preferentment jurídiques. Aquest Centre té com a fonament i objectiu l'estudi i la recerca de les matèries pròpies de les diferents disciplines jurídiques des de la perspectiva de gènere (s) i la incorporació en els estudis que s' imparteixen a la Facultat de Dret. En el moment inicial (2002-2003) es va constituir com un Grup UAB.

"Mujeres y Derechos" se articula como un espacio de reflexión académica, de trabajo interdisciplinar de debate entre diferentes áreas de conocimiento preferentemente jurídicas. Este Centro tiene como fundamento y objetivo el estudio y la investigación de las materias propias de las diferentes disciplinas jurídicas desde la perspectiva de género (s) y su incorporación en los estudios que se imparten en la Facultad de Derecho. En el momento inicial (2002-2003) se constituyó como un Grupo UAB

"Women and Rights" is a group for academic reflection and interdisciplinary debate in the various areas of knowledge, preferably related to law. The aim and the basis of this establishment are the study and research of subjects related to different aspects of law

from a gender perspective and its inclusion in the curricula taught at the Faculty of Law. It was originally established in 2002-2003 as a UAB Group.

Les línies de recerca son transversals (Dret Públic, Dret Privat, disciplines històricojurídiques i de formació bàsica) d' acord amb les unitats que hi participin i la formació acadèmica del professorat que s' integra en el Grup.

Sumari 1. Objectius inicials.- 2. Reconeixements institucionals.- 3. Jornades i exposicions a la Biblioteca de Ciències Socials.- 4. 10 anys de «Dones i Drets».- 5. Perspectiva de futur: per què volem ser un Centre d' estudis i de recerca? 5.1. Motivació.- 5.2. Professorat membre del Grup Dones i Drets i Departaments als que pertanyen.- 5.3. Reptes i objectius estratègics.- 5. 4. Col·laboracions amb altres institucions.- 5.5. Accions de transferència i divulgació científica.

1. OBJECTIUS INICIALS

En el curs acadèmic 2002/2003 la Dra. Francesca Puigpelat, degana aleshores de la Facultat de Dret, amb motiu de la celebració del Dia Internacional de la Dona de l'any 2003 va promoure la creació del grup "Dones i Drets" constituït per professores de la Facultat de Dret que en els seus àmbits de recerca comprenien la perspectiva i l'enfocament del gènere. En aquell moment es van organitzar les Jornades "Dones i Drets" com espai de reflexió acadèmica, de debat entre les diferents disciplines jurídiques que tenia com a punt d'inflexió la perspectiva de gènere en els estudis que s'impartien a la Facultat de Dret. Simultàniament, es va crear un Grup UAB amb el mateix nom "Dones i Drets".

Els objectius inicials van ser: promoure l'ensenyament no sexista del Dret, desenvolupar els drets de les dones, aprofundir en els drets de les dones mitjançant la recerca i col·laborar amb projectes i activitats conjunes sobre aquest tema. La iniciativa va comptar amb el recolzament per part del professorat i l'èxit obtingut va contribuir a dues edicions: "Dona immigrant i drets" (curs 2003-2004) i "Dona i violència" (curs 2004-2005), que es van plasmar en la publicació de dues monografies en les que es recullen les ponències de les persones que van participar.

Les edicions dels anys següents van ser coordinades per «Dones i Drets» i pel Grup Antígona, un referent en els estudis de gènere en l'àmbit acadèmic i professional.

Les Jornades desenvolupades a continuació van resultar un èxit. L'oportunitat de l'obtenció de crèdits lliures de les Llicenciatures i Diplomatures va afavorir la participació de molts alumnes, als que s'afegia a l'interès que la temàtica any rere any és presentava.

2. RECONeixEMENTS INSTITUCIONALS

L'activitat del Grup «Dones i Drets», encapçalat per la seva directora la Dra. Francesca Puigpelat, va rebre reconeixement en l'acte institucional celebrat al Rectorat el dia 8 de març de 2013. Per primera vegada és va homenatjar a un col·lectiu que des del curs 2002-2003 treballava a la Facultat de Dret per introduir la perspectiva de gènere en totes les seves investigacions, recerques i també en l'activitat docent.

El dia 20 de novembre de 2014, l'Associació d'Amics de la UAB en la seva tradicional festa anual a la Casa de la Convalescència va atorgar el premi Col·lectiu UAB al Grup Dones i Drets, dirigit per la Dra. Francesca Puigpelat, per la seva tasca de promoure l'ensenyament no sexista del dret, desenvolupar els drets de les dones, aprofundir en aquests drets mitjançant la recerca i col·laborar amb projectes i activitats conjunes sobre aquest tema.

3. JORNADES I EXPOSICIONS A LA BIBLIOTECA DE CIÈNCIES SOCIALS

Les Jornades «Dones i Drets» s'han ofert des de la Facultat de Dret al llarg de 10 anys sense interrupció (2002-2012). Concebudes com a un espai d'anàlisi i reflexió acadèmica, van sorgir en ocasió de commemorar institucionalment el Dia de la Dona Treballadora (8 de març). El nostre ordenament jurídic malgrat que està basat en principis igualitaris proclamats per la Constitució i l'Estatut d'Autonomia i diferents lleis positives, al moment de l'aplicació, interpretació i efectivitat de la norma, no sempre està a l'alçada en el que afecta a la situació i relació entre les homes i les dones. Les Jornades del grup van representar l'observatori per detectar i analitzar acadèmicament que el dret, en molts aspectes tant públics com privats, presenta disfuncions que repercuteixen directament en la igualtat. El balanç de les aportacions realitzades té com a punt comú la necessitat de treballar per la supressió de normes sexistes que comporten conseqüències desiguals injustificades i per trobar els mecanismes adients per tal de restablir i garantir el principi d'igualtat.

I Jornada (2003)

<http://ddd.uab.cat/record/11537>

La Jornada va tenir com a objectiu presentar el llibre *L'Advocacia: una qüestió de gènere* (2002), del que eren autors Carme Gutiérrez, Andreu Lope i Teresa Torns publicat pel servei de Publicacions de la UAB. El llibre es va presentar el dia 10 de març de 2003 a la Facultat de Dret i va tenir el seu complement amb l'exposició de la Biblioteca de Ciències Socials.

Paral·lelament, es va crear un llistat de les obres que té la Biblioteca de Ciències Socials d'autores com Concepción Arenal, Clara Campoamor i Concha Espina, tres autores compromeses a través del seu treball amb la lluita pels drets de les dones. El llistat conté bibliografia de les autores i llibres dels seus pensaments polítics i socials.

II Jornada (2004)

<http://ddd.uab.cat/record/11554>

La Jornada es va dedicar a la "Dona immigrant i Drets" durant els dies 8, 9 i 10 de març de 2004. Com a resultat d'aquest ampli debat interdisciplinari es va publicar el llibre *Dona immigrant i Drets*¹ on es van recollir les aportacions de diferent professorat i d'experts externs, en aquest cas Ghassam Saliba, President del CITE i Responsable del Departament de Migracions de la CONC i la Dra. Carlota Solé, catedràtica de Sociologia de la UAB, en torn al tema.

III Jornada (2005)

<http://ddd.uab.cat/record/12322>

La Jornada seguia una línia de continuïtat amb les anteriors edicions. Les Jornades

1 Judith Solé (coord.), *Dona immigrant i Drets*, Mataró, Cálamo, Produccions Editorials, S.L., 2005. Aquesta publicació va comptar amb la col·laboració de l' Institut Català de la Dona i del Instituto de la Mujer.

«Dona i violència» es van celebrar els dies 7, 8 i 9 de març de 2005. Es va presentar el llibre «Traspasant l'escenari de la por». Les ponències van intentar assolir quasi tots els aspectes de la problemàtica. Això va permetre valorar, a la llum de les intervencions -del món acadèmic, de la judicatura o de la seguretat ciutadana on ens trobàvem, com s'havia d'intervenir i quins podien ser els models de polítiques públiques per actuar contra la violència contra les dones. Els treballs que es van recollir en la publicació *Dona i violència*² i són el testimoni de l'esforç del professorat que dins de la seva especialitat acadèmica varen reflexionar sobre el tema.

IV Jornada (2006)

<http://ddd.uab.cat/record/16231>

Amb motiu de la celebració del Dia Internacional de la Dona, la Facultat de Dret va organitzar les jornades sobre «Dona i Vulneracions Internacionals dels Drets» els dies 6, 7 i 8 de març de 2006, on es va estudiar la problemàtica de la situació de la dona en el dret internacional, des de diferents perspectives: jurídica, sociològica, de la pràctica policial i judicial. La Jornada va ser coordinada per «Dones i Drets» i pel Grup Antígona de la Facultat de Dret i així es farà fins a la IX Jornada.

V Jornada (2007)

<http://ddd.uab.cat/record/16259>

La Jornada de l'any 2007, celebrada els dies 5, 6 i 7 de març i dedicada a «Dona i lleis d'igualtat» tenia un protagonisme especial en un moment històric per el nostre país amb l'aparició del *Proyecto de Ley Orgánica para la igualdad efectiva de mujeres y hombres* i les Lleis autonòmiques d'igualtat entre homes i dones: Navarra, Castella-Lleó, Comunitat Valenciana, Galícia, País Basc, Illes Balears.

També va tenir rellevància el nou marc legislatiu de la igualtat d'oportunitats entre homes i dones en l'àmbit del treball de la Generalitat de Catalunya i referència obligada al recull legislatiu "Igualdad entre mujeres y hombres" fet per la Unió Europea en la col·lecció "Síntesis de la legislación" de la secció "Empleo y política social".

Auqa Beijing Declaration and Platform for action (1995) va ser redactat en la quarta Conferència Mundial de Dones organitzada per la *Comission on the Status of Women de la United Nations*, identifica dotze àrees de preocupació i interès sobre la situació de les dones. Es troba complementat pel *Beijing+5 Process and Beyond* (2000) "Women 2000: gender equality, development and peace for the twenty-first century", on es fa una anàlisi de la implantació de la declaració del 95 i s'estableixen noves línies d'actuació.

VI Jornada (2008)

<http://ddd.uab.cat/record/88360>

Celebrada entre els dies 3 al 5 de març de 2008 es va dedicar a «Dones, prostitució i

2 María del Carmen Gete-Alonso y Calera, *Dona i violència*, Mataró, Cálamo, Produccions Editorials, S.L., 2005. Aquesta publicació va comptar amb la col·laboració de l' Institut Català de la Dona i del Instituto de la Mujer

treball sexual». Aquesta Jornada va analitzar diferents aspectes relacionats amb les treballadores sexuals, des de la perspectiva històrica i jurídica a la seva criminalització, el tractament laboral, el debat feminista o el tractament jurídic de la prostitució dins l'àmbit de les fronteres de la Unió Europea.

VII Jornada (2009)

<http://ddd.uab.cat/record/88372>

El Grup Dones i Drets i el [Centre Antígona](#) (Grup de Recerca de Drets i Societat en Perspectiva de Gènere) de la UAB van organitzar les *VII Jornada de Dones i Drets* i el *I Congrés Internacional Dret, Gènere, Igualtat* sobre els canvis que s'estan produint en les estructures jurídiques androcèntriques, les noves formes de família i els seus efectes en les dones.

Totes dues activitats van tenir lloc els dies 2, 3 i 4 del mes de març del 2009, coincidint amb el [Dia Internacional de la Dona](#). Aquestes Jornades van mantenir la temàtica jurídica i es van presentar com un espai de discussió, intercanvi d'idees i tendències. Com a resultat d'aquestes Jornades es van publicar els treballs en dos volums: el primer d'ells es va presentar en format imprès³ i el segon en format digital⁴.

VIII Jornada (2010)

<http://ddd.uab.cat/record/53751>

Dedicada a «*Dones, empresa i Economia: i si les dones comptéssim?*» va reunir a expertes economistes que ocupaven aleshores càrrecs de responsabilitat.

IX Jornada (2011)

<http://ddd.uab.cat/record/88732>

Per el curs acadèmic 2010-2011 les IX Jornades de Dones i Drets i Grup Antígona, sota el títol "*Dones i violències sexuals: trencant silencis*", van coincidir amb el centenari del [Dia Internacional de la Dona](#) (1911-2011). Es va encetar una temàtica d'especial importància en l'àmbit dels drets de les dones: el debat sobre els diferents tipus de violències sexuals que pateixen, des de l'assetjament sexual a la feina, passant per les violacions sistemàtiques en els conflictes armats i l'abús sexual a què són sotmeses moltes dones immigrants, fins a la mutilació genital femenina i la necessària implicació i coordinació de tots els agents socials i polítics per combatre aquest problema.

4. DEU ANYS DE DONES I DRETS

L'any 2012 es van [celebrar el 10 anys amb unes Jornades](#) que van aportar una visió positiva a tots els treballs que des d'aleshores s'havien realitzat i les Tesis Doctorals

3 Daniela Heim y Encarna Bodelón González (Coords.), *Derecho, Género e Igualdad. Cambios en las estructuras Jurídicas Androcéntricas* (Volumen I), Edición a cargo de Encarna Bodelón González, Impressus, 2009.

4 <http://centreantigona.uab.cat>

defensades que havien tingut com a tema directe o indirecte la perspectiva de gènere(s) dins de la recerca en l'àmbit jurídic.

Un cop més, el professorat de les diferents unitats expertes en els temes van presentar les seves recerques i van plantejar temes pel debat. Durant tres dies (13-15 de març) els mateixos objectius conjunts per la qualitat i l'excel·lència van coincidir en la perspectiva de gènere(s) des de la interdisciplinarietat més autèntica.

A part de les intervencions personals de les professores que havien fet la seva Tesi Doctoral en temes relacionats amb la dona (des de biografies fins a aspectes aleshores nous en el ordenament jurídic espanyol), les taules rodones van reflectir la pluralitat d'aspectes jurídics i la visió transversal de les comunicants: «Dona, família i treball: apunt per una reflexió històrica» (Taula rodona I), «Noves tendències en la protecció internacional de les dones» (Taula rodona II), «Violència de gènere i dret penal: l'estat de la qüestió» (Taula rodona III), «Les crisis matrimonials i la qüestió de gènere» (Taula rodona IV), «Dones i Administració de Justícia» (Taula rodona V), «Visions feministes del Dret» (Taula rodona VI).

5. PERSPECTIVA DE FUTUR: PER QUÉ VOLEM SER UN CENTRE D'ESTUDIS I DE RECERCA UAB?

5.1. Motivació

La Llei 1/2003, del 19 de febrer, d'Universitats de Catalunya, en el seu article 5è, introdueix l'educació en valors per tal de contribuir en l'entorn universitari, al desenvolupament de les capacitats dels estudiants com a part integral de llur procés global d'aprenentatge i formació. Les universitats han d'estimular i donar suport a les iniciatives complementàries de l'ensenyament oficial que comportin la transmissió de valors de llibertat, responsabilitat, convivència, solidaritat, participació i ciutadania plena.

La Llei 17/2015, del 21 de juliol d'igualtat efectiva de dones i homes, estableix en el seu article 28.a): "La promoció de la introducció de la perspectiva de gènere d'una manera transversal i dels estudis sobre la contribució de les dones al llarg de la història en tots els àmbits del coneixement i en l'activitat acadèmica i investigadora, que s'han d'incloure en el currículum dels graus i dels programes de postgrau. La presentació de les sol·licituds d'acreditació dels graus i postgraus ha d'anar acompanyada d'un informe que detalli, si s'escau, com s'ha incorporat la perspectiva de gènere en el pla d'estudis o, si no s'ha fet, del pla de millora previst per a fer-ho possible".

Les mesures del Tercer Pla d'Acció per a la igualtat entre dones i homes de la Universitat Autònoma de Barcelona (2013-2017), document aprovat per el Consell de Govern el 17 de juliol de 2013, estableix en l'Eix 3, la Promoció de la perspectiva de gènere en l'ensenyament i la recerca, i en la Mesura 3.8, explicitar la perspectiva de gènere en

l'elaboració de les guies docents i els programes de les assignatures des d'un model d'universitat inclusiva; així com afavorir la publicació de materials per a la docència que tinguin en compte la perspectiva de gènere.

El recentment aprovat Pacte Contra la Violència Masclista del passat 28 de juliol, incorpora entre les seves propostes molts temes que poden ser objecte de comentari i de reflexió jurídica (avortament sense autorització paterna a víctimes de violència de gènere en situació de desarrelament i d'altres circumstàncies que les facin vulnerables, cotització a la Seguretat Social de les dones que han estat víctimes de violència de gènere, entre d'altres) i la inclusió en tots els nivells educatius de matèries que fomentin els valors igualitaris.

La qüestió que encapçala aquest epígraf es fruit d'una reflexió davant de les normes anteriors. El Grup interdisciplinari de «Dones i Drets» de la Facultat de Dret planteja un debat des de diferents àmbits de la docència del Dret i permet obrir un espai de discussió entre el professorat a fi de facilitar la inclusió de la perspectiva de gènere(s) en les nostres matèries.

El Grau de Dret compta en el seu pla d'estudis amb una assignatura optativa tancada "Dret i gènere" i el Grau de Criminologia una matèria semblant "Dret i Criminologia"; per la seva banda el Grau de Relacions Laborals compta també amb una assignatura optativa amb un contingut clar cap al gènere: "Gestió Jurídica de la Diversitat a l'Empresa". L'interès de la nostra petició es activar la visió de gènere en la docència de totes les disciplines jurídiques.

5.2. Professorat membre del Grup Dones i Drets i Departaments als que pertanyen

Actualment, el Grup «Dones i Drets» ha ampliat el nombre dels seus membres i treballa amb una línia específica de recerca puntual en gènere(s), amb independència de la que segueix cadascun dels integrants dins de la seva àrea de coneixement. El concepte gènere també s'ha desenvolupat incorporant també aspectes relacionats amb LGTB (Lesbianes, Gais, Bisexuals i Transsexuals).

Les línies de recerca són transversals (Dret Públic, Dret Privat, disciplines historicojurídiques i de formació bàsica) d'acord amb les unitats que hi participin i la formació acadèmica del professorat que s' integra en el Grup.

Es tracta de professorat (28) de diferents categories acadèmiques (CU, TU, Agregats, Agregats Interins, Lectors, Investigadors FPI, Associats) de totes les àrees de la Facultat de Dret que treballen dins del seu *curricula* un tema de gènere(s).

Membres actuals de «Dones i Drets», per Departaments i per Unitats de coneixement:

Departament de Dret Públic i Ciències Historicojurídiques

Unitat de Dret Administratiu

GIFREU FONT, Judith

IGLESIAS LUCÍA, Montserrat

Unitat d' Història del Dret i de les Institucions

CAÑABATE PÉREZ, Josep

ESPUNY TOMÁS, Maria Jesús

PAZ TORRES, Olga

VALLÈS MUÑO, Daniel

Unitat de Dret Financer i Tributari

FERNANDEZ AMOR, José Antonio

FERNANDEZ CABALLERO, Zuley

SÁNCHEZ HUETE, Miguel Ángel

Unitat de Dret Internacional Públic

ZAPATER DUQUE, Esther

Unitat de Dret Romà

TORT-MARTORELL LLABRÉS, Carmen

Unitat de Dret del Treball i de la Seguretat Social

ESTEBAN LEGARRETA, Ricard

GALA DURÁN, Carolina

GUTIERREZ COLOMINAS, David

PASTOR MARTÍNEZ, Albert

SOLÀ MONELLS, Xavier

YSÁS MOLINERO, Helena

Departament de Dret Privat

Unitat de Dret Civil

GETE-ALONSO y CALERA, Maria del Carmen

SOLÉ RESINA, Judith

Unitat de Dret Processal

LIBANO BERISTAIN, Arantxa

NAVARRO VILLANUEVA, Maria Carmen

REYNAL QUEROL, Núria

Departament de Ciència Política i Dret Públic

Unitat de Dret Constitucional

CAPODIFERRO CUBERO, Daniel

Unitat de Filosofia del Dret

ARCE BECERRA, Paula
BARCONS CAMPMAJÓ, Maria
BODELON GONZÁLEZ, Encarna
CASADO MORENO, Begoña
GARRIDO JIMÉNEZ, Lorena
IGAREDA GONZÁLEZ, Noelia
ORTIZ AMARO, Lucía
TOLEDO VÁSQUEZ, Patsili

Unitat de Dret Penal

BONET ESTEVA, Margarita
CUENCA GARCÍA, María José

5.3. Reptes i objectius estratègics

La Directora actual és la Dra. Maria Jesús Espuny Tomás. Com a activitat per el primer semestre del proper curs 2017-2018 s'ha preparat una Jornada interdisciplinària de Treball i Formació el dia 19 d'octubre junt amb l'OQD Formació, ICE i l'Observatori de la Igualtat sobre: *Com expliquem Dret amb perspectiva de gènere(s)?*

5.4. Col·laboracions amb altres institucions

El Centre d'Estudis i de Recerca «Dones i Drets» manté una relació preferent de col·laboració amb les institucions jurídiques i socials amb les que la Facultat de Dret ha signat convenis en el marc de la UAB (article 19.1 de la proposta de Reglament).

Es comunicaran les activitats i les línies estratègiques de la política de recerca del Centre a totes aquestes institucions per tal d'afavorir la seva participació i la difusió de les activitats.

5. 5. Accions de transferència i divulgació científica

La possibilitat que ens ofereix constituir-nos en un Centre d'Estudi i de Recerca ens atorga un reconeixement institucional que ens permet adreçar-nos amb una certa entitat a institucions públiques i privades: comissions específiques dels diferents Col·legis d'Advocats, Institut Català de les Dones, Consejo General de la Abogacía Española, etc. donant a conèixer les nostres accions dins del món acadèmic.

La Facultat de Dret va ser la primera de tots els centres de la UAB a proposar a l'Institut

Català de les Dones un premi als millors Treballs de Fi de Grau sota la perspectiva de gènere. Una acció que actualment ja s'ha implementat a tots els estudis de la nostra Universitat coordinats per l'Observatori per la Igualtat.

«Dones i Drets» ha anat treballant temes relacionats amb el gènere(s) des de la formació jurídica dels seus membres en diferents temes propers a les disciplines acadèmiques que professen. Les aportacions valuoses i innovadores mereixen gaudir de les possibilitats de reconeixement institucional que li permetrà formar part d'un Centre d'estudi i de recerca de la Universitat Autònoma de Barcelona.